
УДК 339.97; 339.923
JEL F33

О. М. ШАРОВ,
професор, доктор економічних наук,
головний науковий співробітник
сектору міжнародних фінансових досліджень
ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”,
вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна

“ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ”, АБО ІСНЮЮЧІ ПІДХОДИ ДО СПІВПРАЦІ З МВФ ТА РЕАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ

Розглянуто на основі власного досвіду автора практику співробітництва України з Міжнародним валютним фондом і вказано на головні проблеми такої співпраці, які впливають з невірною розуміння ролі та завдань діяльності МВФ. Запропоновано можливі шляхи виправлення такої ситуації.

Ключові слова: Міжнародний валютний фонд; співробітництво; уряд; міжнародні кредити.

Бібл. 5.

UDC 339.97; 339.923
JEL F33

OLEKSANDR SHAROV,
Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Principal Researcher of the Sector of International Financial Research,
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine,
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

“LOST IN TRANSLATION” OR EXISTING APPROACHES TO COOPERATION WITH THE IMF AND REAL OPPORTUNITIES

The article, based on the author’s own experience, examines the practice of cooperation between Ukraine and the International Monetary Fund and points out the main problems of such cooperation. By author’s opinion, sometimes they originated by an incorrect understanding of the role and tasks of the IMF. The possible ways to remedy such a situation are outlined.

Keywords: International Monetary Fund; cooperation; government; international loans.

References 5.

Свого часу Дж. Кейнс досить гостро критикував стиль угоди про Міжнародний валютний фонд (по суті – його статут), стверджуючи, що вона написана “ірокезькою мовою” [1, р. 57] (у політкоректному перекладі – “тарабарською”, або “пташиною”). Права та обов’язки членів МВФ, а також порядок виконання ними своїх функцій, дійсно, описано так, що без професійного пояснення розібратися досить важко. Це призводить до багатьох непорозумінь як на рівні практичної

© Шаров Олександр Михайлович (Sharov Oleksandr), 2019; e-mail: alexsharov7@gmail.com.

співпраці, так і при її коментуванні з боку політиків або експертів широкого профілю.

Тією чи іншою мірою (від наукового вивчення досвіду і до практичного співробітництва та теоретичного осмислення) нам довелося займатися проблематикою діяльності Міжнародного валютного фонду (далі – Фонду) протягом останніх 40 років, тому була нагода познайомитися з його документами детальніше.

Отже, **мета статті** – розглянути основні розбіжності у сприйнятті цілей і завдань діяльності Міжнародного валютного фонду з боку самого Фонду та України (як української влади, так і суспільства в цілому) для того, щоб з’ясувати деякі причини низької ефективності нашої співпраці.

Ставлення до МВФ (як з боку влади, так і суспільства) за цей час змінювалося неодноразово. Звісно, за радянських часів переважала точка зору, згідно з якою МВФ був інструментом імперіалістичної політики в межах формули “два світи – дві валютні системи” *. Хоча “нагорі”, “ті, кому належить”, добре знали, що свого часу Радянський Союз виступав одним із засновників МВФ: першим представником СРСР у робочій групі був відомий “економіст” А. Вишинський (той самий), а пізніше активну участь у Бреттон-Вудській конференції брала радянська делегація на чолі із заступником наркома зовнішньої торгівлі М. Степановим [3, р. 49]. Більше того, вони й самі були не проти того, щоб співпрацювати з цими “капіталістичними наймитами”.

Впливовим прихильником цієї ідеї був і В. Алхімов, на той час – заступник міністра зовнішньої торгівлі СРСР. У своєму інтерв’ю американському журналу *Business Week* у червні 1973 р. він зазначив, що рішення стосовно вступу до МВФ належить до повноважень радянського міністерства фінансів: “Я знаю, що їм не подобаються деякі процедури МВФ, такі як система голосування... Але я не виключаю це (членство) назавжди” [3, р. 560]. У середині 1980-х років він уже як голова Держбанку СРСР спробував реалізувати ідею “відновлення” членства (яке не відбулося), з чим, однак, не погодились західні партнери і запропонували розпочати переговори щодо вступу на “загальних підставах” [4, р. 114–115].

Ідея приєднання до МВФ була цілком природною у світлі тих змін, які тоді тільки-но почали відбуватися, в тому числі і в зовнішньоекономічних відносинах. Розширення прав підприємств у сфері встановлення зовнішньоторговельних контактів, а також створення “спільних” підприємств, банківська реформа, ліквідація системи валютної торгівлі – усе це спонукало до подальшої інтеграції радянського простору в міжнародну валютно-економічну систему. Невдовзі М. Горбачов розпочав консультації щодо можливості вступу до МВФ у зв’язку із загостренням

* Це гасло походить від назви невеличкої, але відомої монографії радянського дослідника К. Ларіонова “Два світи – дві валютні системи”, що, у свою чергу, стало алюзією на жартиливо-саркастичну фразу “два світи – два Шапіро”, яка була досить поширеною серед ліберальної інтелігенції. В економічних колах вважалося, що йдеться про двох відомих вчених – американського та радянського. Натомість насправді походження фрази є трохи іншим. В. Войнович розповідав його історію так: “...Кореспондент агентства ЮПІ (United Press International – UPI. – *О.М.Ш.*) Генрі Шапіро, проходячи повз будівлю ТАРС, побачив дим, який ішов звідти. Він подзвонив у двері. Ніхто не відгукнувся. Він зателефонував. Трубку зняв черговий Соломон Шапіро. “У вас пожежа”, – сказав йому Генрі. “А хто це говорить?” – запитав Соломон. “Шапіро”, – почувши це, радянський Шапіро вирішив, що його розігрують, і кинув трубку. Американський Шапіро повідомив по телефону в Нью-Йорк, що в Москві горить будівля ТАРС. Повідомлення ЮПІ по телетайпу було прийнято радянським Шапіро. Він відчинив двері в коридор і одразу переконався, що брехлива американська преса не бреше – коридор був у диму” [2]. Пожежу якось загасили, але пам’ять про неї збереглася в жарті: “два світи – два Шапіро”.

боргової проблеми, тому окремі контакти інформаційного й технічного характеру між СРСР та МВФ відбулися наприкінці 1988 р. У вересні 1989 р. на 44-й сесії Генеральної асамблеї ООН Радянський Союз уперше офіційно заявив про свій намір установити постійні зв'язки з МВФ та Світовим банком. Уже в липні 1990 р. СРСР відвідав директор-розпорядник Фонду М. Камдессю, а у вересні того ж року радянську делегацію запросили на щорічні збори МВФ – МБРР у Вашингтоні. У грудні, за результатами спільного аналізу стану радянської економіки, президент Дж. Буш-старший запропонував встановити між СРСР та МВФ – МБРР “особливі відносини”, які б дозволили Радянському Союзу керуватися рекомендаціями Фонду, користуватися порадами і технічним сприянням експертів цих міжнародних організацій [4, р. 117–118]. У липні 1991 р. на зустрічі М. Горбачова з лідерами G7 у Лондоні Радянському Союзу запропонували угоду про асоційоване членство у МВФ – МБРР, яку М. Горбачов спочатку відхилив як “образливу” для такої великої держави. Саме тому невдовзі Москва направила до МВФ офіційну заявку щодо повноправного членства, але це бажання тоді не зустріло підтримки з боку Сполучених Штатів [5, с. 46]. Більше того, вона була фактично заблокована американською стороною (на виконання рішення Сенату США, який вимагав, щоб Радянський Союз обов'язково попередньо здійснив радикальні економічні реформи). Отже, у жовтні в Москві з М. Камдессю таки підписали угоду про асоціацію. Але це вже були часи після ГКЧП, тому, з одного боку, створювати асоціацію фактично було ні з ким, а з іншого – економічні та політичні реформи, про необхідність яких говорили американські сенатори, розпочались, і тепер можна було реально готуватися до повноправного членства.

Директор-розпорядник МВФ М. Камдессю відвідав Україну в листопаді 1991 р. і мав ряд зустрічей в уряді та центральному банку. Але офіційно тоді питання про членство України не порушувалось, оскільки ще існував Радянський Союз. Утім, уже наступного місяця ситуація кардинально змінилася: за словами професора Б. Гаврилишина, це була одна з перших проблем, на яку він звернув увагу президента Л. Кравчука після свого призначення його радником наприкінці 1991 р. Більше того, він підготував проект листа, який і було передано до МВФ через консультанта Світового банку, який перебував в Україні [6, с. 239]. Насправді це були два листи (до МВФ та Світового банку), датовані 19 грудня 1991 р., які доставив у Вашингтон канадський професор О. Гаврилишин.

Питання про приєднання до МВФ – МБРР було включено в порядок денний ще раніше – у зв'язку з розглядом проблеми рефінансування радянського зовнішнього боргу. Зокрема, вже на зустрічі Паризького клубу з представниками всіх радянських республік 28 жовтня 1991 р. Ж.-Кл. Тріше, який на той час обіймав посади директора Казначейства Франції та голови Паризького клубу кредиторів, закликав усі республіки обов'язково вступити до МВФ – МБРР. Власне, після цього український уряд (спочатку в міністерстві зовнішньої торгівлі, а згодом – і в міністерстві фінансів) розпочав детально вивчати це питання. Саме в цей час незалежність України було підтверджено на всенародному референдумі.

Отже, враховуючи зазначені рекомендації, перший заступник міністра зовнішньоекономічних зв'язків Б. Соболев виступив з відповідною пропозицією на засіданні Президії Верховної Ради України, яка надіслала необхідне завдання до Міністерства фінансів. У Мінфіні цим питанням було доручено офіційно займатися заступнику міністра М. Гончаруку, але значну роботу щодо узгодження окремих питань із західними партнерами виконував О. Гаврилишин (якого призна-

чили радником міністра фінансів). Зокрема, він домовлявся про приєднання України до групи країн, яку очолював виконавчий директор від Нідерландів. Після розгляду заявки України та інших пострадянських країн Рада директорів МВФ без проведення засідання 27 квітня 1992 р. ухвалила резолюцію № 47-5, яка дозволяла прийняття України та 13 інших республік колишнього СРСР до складу країн – членів Фонду протягом шести місяців *. Посольство України у США також активно підключилося до переговорів: це питання курирував посол України О. Білорус, а безпосередньо ним займався перший секретар посольства С. Кулик. На завершальному етапі – коли постало питання визначення та сплати квоти України – до переговорів долучився Національний банк.

Україна стала членом МВФ після підписання міністром фінансів Г. П'ятаченком 3 вересня 1992 р. статуту Фонду. Цій події передувала значна підготовча робота, виконана Міністерством фінансів і Національним банком згідно із відповідним Законом України **. З того моменту співробітництво України з МВФ пройшло кілька етапів (табл.).

Таблиця

Етапи співробітництва України з МВФ *

Етапи	Роки	Програми співробітництва
I	1994–1995	Програма системної трансформаційної позики на суму 498,7 млн. СПЗ ** (763,1 млн. дол.) для підтримки платіжного балансу України
II	1995–1998	Програма Stand-by на загальну суму 1318,2 млн. СПЗ (1935 млн. дол.) для підтримки курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України
III	1998–2002	Програма розширеного фінансування (Extended Fund Facility – EFF) на суму 2,6 млрд. дол. Фактично Україна отримала 1,193 млрд. СПЗ (1,591 млрд. дол.), які були направлені на поповнення валютних резервів Національного банку України
IV	2002–2005 2005–2008	Програма попереджувального Stand-by у сумі 411,6 млн. СПЗ (30% квоти України). Кошти фактично не отримувалися. Співробітництво України з МВФ сконцентровано у сфері технічної допомоги. Цей підхід відповідав тезам, висловленим президентом України: “В майбутнє – без боргів”, які підтверджували необхідність поступового перенесення центру ваги у співробітництві з МВФ у площину безкредитних відносин
V	2008–2010 2010–2014	Програма Stand-by загальним обсягом 802% квоти України у МВФ, або 11 млрд. СПЗ (приблизно 16,4 млрд. дол.). Кошти в сумі 3 млрд. СПЗ були в терміновому порядку зараховані до золотовалютних резервів Національного банку України. Програму Stand-by (10 млрд. СПЗ = 15,1 млрд. дол.) затверджено 28 липня 2010 р.
VI	2014–2015	Програма Stand-by обсягом 16,5 млрд. дол. (10,976 млрд. СПЗ). У її межах Україна отримала два транші обсягом 3 млрд. дол. (2,058 млрд. СПЗ) та 1,3 млрд. дол. (914,7 млн. СПЗ), але влітку 2014 р. макроекономічні показники, закладені у програму, значно відкоригували через розгортання в Україні масштабної економічної кризи на фоні військових дій на Сході країни

* Summary Proceedings of the forty-seventh / Annual Meeting of the Board of Governors. – Washington, D.C. : IMF, 1992. – September. 22–24. – P. 272–274.

** Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України від 03.06.1992 р. № 2402-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>.

Закінчення таблиці

VII	2015–2018	МВФ у березні 2015 р. відкрито чотирирічну програму Extended Fund Facility (EFF) загальним обсягом 12,348 млрд. СПЗ (близько 17,25 млрд. дол.) з першим траншем у 5 млрд. дол. Другий транш в 1,7 млрд. дол. отримано в серпні 2015 р., третій та четвертий (по 1 млрд. дол. кожний) – відповідно, у вересні 2016 р. та квітні 2017 р. П'ятий транш так і не отримано, натомість заявлено про досягнення згоди щодо нової програми Stand-by в розмірі 3,9 млрд. дол., починаючи з жовтня 2018 р.
-----	-----------	--

* Складено автором за даними МВФ та Міністерства фінансів України.

** СПЗ – Спеціальні права запозичення.

Відтоді наші взаємовідносини базуються на ряді непорозумінь, які стали суспільно-політичними міфами.

Перший з них стосується **ролі МВФ у сучасній міжнародній (глобальній) економічній системі**. Від самого початку він асоціював МВФ з “новим Політбюро” (як його, зокрема, називав тодішній міністр фінансів України Г. П’ятаченко). З часом – у процесі декомунізації суспільної свідомості – цей міф трансформувався у твердження про те, що МВФ – це такий собі “тіньовий уряд” глобальної олігархії (варіант нової супердержави на чолі із США). Насправді ж МВФ створювався як інструмент координації дій усіх гравців на полі глобальної економіки. Це робилося з метою недопущення системної кризи в міжнародній торгівлі, але поступово МВФ почав опікуватися й іншими проблемами – міжнародними боргами, а в останні роки – і міжнародним рухом капіталу (що не входило до його мандату). Аналогічним чином головні ролі у МВФ спочатку виконували США та Велика Британія, згодом до них почали приєднуватися ті західноєвропейські країни, які першими вийшли з післявоєнної кризи (особливо після їх об’єднання спочатку в межах Спільного ринку, потім – Європейського економічного союзу і, зрештою, ЄС). Далі до активної участі в роботі МВФ почали переходити “азійські тигри” (цей процес був започаткований ще Японією), а тепер відбувається серйозна боротьба між “старим авангардом” і країнами з висхідними ринками. І це, знову ж таки, абсолютно логічно, тому що за своїм статусом МВФ – це аналог міжнародної “каси взаємодопомоги”. А це означає, що кожна країна – член МВФ є не тільки реципієнтом Фонду (хоча б потенціальним), але і його донором та членом керівництва. Так, останнє значною мірою залежить від розміру її квоти (отже, кількості голосів), тобто – від економічної спроможності країни. Але це лише формальний момент, оскільки активність її представників в органах управління та вміння знаходити союзників можуть істотно підкоригувати “вагу” кожної країни. У цьому контексті істотну роль має відігравати **дипломатичний супровід** наших відносин з МВФ. На жаль, українська влада за всі роки так і не спромоглася зрозуміти це (точніше, скористатися цим), віддаючи перевагу отриманню “короткострокових подачок” як вічний боржник Фонду. Саме тому нам ніколи не пропонували по-справжньому масштабної допомоги і не списували кредити для того, щоб не обтяжувати нашу економіку непідйомними боргами (як це було з Мексикою, Польщею або іншими країнами: останній приклад – масивна фінансова допомога Португалії та Греції).

Другий міф стосується **статусу МВФ і сприйняття Фонду у вигляді “величезного банку”**, який, як і комерційний банк, заінтересований лише в поверненні

кредитів та отриманні прибутку (процентів). А звідси – і трактування наших взаємовідносин у межах парадигми відносин кредитора та боржника (наприклад, “якщо ти винен мільйон – ти в руках банку, якщо ти винен мільярд – банк у твоїх руках”). Залежно від ступеня професійної підготовки “експертів” цей міф матеріалізується у вигляді твердження, що Фонду все одно, звідки уряд візьме гроші для повернення кредиту, або навіть сприйняття МВФ як “кредитора останньої інстанції”. МВФ – не банк (тим більше комерційний), а міжнародна установа, яка входить до так званої “родини ООН” (UN family) і хоча має певну автономію та особливості управління (розподіл голосів відповідно до квот; традиційне, але формально не встановлене закріплення посади директора-розпорядника за європейськими країнами, так зване “право вето” США – це насправді необхідність кваліфікованої більшості при прийнятті окремих рішень тощо), проте є міжнародною політичною організацією у сфері економічного співробітництва. Отже, політична доцільність у прийнятті важливих рішень завжди має пріоритет порівняно з простим комерційним розрахунком. Це стосується і умов надання “кредитів” (conditionality), і їх обсягів, і умов реструктуризації боргів, і навіть припустимості дефолту, і умов відновлення співпраці. Враховуючи це, з МВФ потрібно не тільки працювати по лінії “кредитор – боржник”, але й активно застосовувати дипломатичні канали впливу (в тому числі й на уряди інших країн, особливо тих, представники яких очолюють “територіальні групи” (constituency) – як ту, до якої входить Україна (у даному випадку Нідерландів), так і інших: оскільки саме вони (як члени Ради директорів МВФ) голосуватимуть за необхідні рішення).

Не буде зайвим нагадати: оскільки МВФ – це не банк, то він, зрозуміло, і не надає кредити, хоча наші парламентарі час від часу згадують про те, що вони повинні затверджувати всі міжнародні угоди (в тому числі, мовляв, і кредитні). Але справа в тому, що таку угоду (Угода про МВФ одночасно відіграє роль статуту Фонду) вони вже один раз ратифікували – у вересні 1993 р. У подальшому МВФ лише надає послуги відповідно до цього статуту у вигляді окремих “програм” (у нашому випадку – EFF, або Програма розширеного фінансування), у межах яких країна отримує доступ до валютних резервів тих країн – членів Фонду, у яких є відповідні надлишки (для нас – це, зазвичай, Нідерланди). Звісно, це технічні деталі, проте дуже важливі для тих, хто вибудовує відносини з МВФ.

Наступний міф стосується того, що **відсутність кредитних відносин з МВФ є негативним сигналом для інших кредиторів**. Насправді ж для приватних ринків капіталу дійсно негативним сигналом є ситуація, коли МВФ **відмовляє** в наданні фінансової підтримки – оскільки це означає, що урядова програма виходу з кризової ситуації не задовольняє міжнародних експертів. Різниця полягає в тому, що такої негативної реакції не буде навіть за відсутності співпраці з МВФ, якщо, по-перше, країна не відчуває кризи платіжного балансу, вміло регулюючи товарні та фінансові потоки (наприклад, не викликаючи відпливу капіталу або надмірної імпортозалежності); по-друге, самостійно виправляє існуючий дисбаланс традиційними заходами торговельної та інвестиційної політики. Крім того, негативність сигналу стосується, головним чином, приватного ринку капіталу, водночас ми можемо знайти багато прикладів, коли проблемні країни отримували необхідну фінансову допомогу на міждержавному рівні (тобто, знову-таки, на політичній основі, а отже – в результаті активних дипломатичних заходів).

Одним з найбільш поширених і шкідливих міфів є твердження, що **програми МВФ жодного разу не привели до позитивного результату** для країни-реципієнта. Безглуздість такої думки є очевидною хоча б тому, що проблемні країни продовжують звертатися до Фонду за допомогою, а інші міжнародні організації досить часто намагаються мати МВФ партнером у програмах багатосторонньої допомоги (до чого вдалася навіть Європейська комісія, коли нещодавно організувала міжнародну допомогу таким країнам ЄС, як Португалія, Іспанія та Греція). До речі, саме Португалію (меншою мірою – Іспанію) можна вважати одним з прикладів успішності такої допомоги. Звісно, це далеко не єдиний приклад. Можна згадати, зокрема, відновлення банківської системи в Камбоджі після її повного знищення у 1970-х роках (коли “червоні кхмери” взагалі скасували гроші). Для прихильників “світлого майбутнього” – це, мабуть, не дуже переконливий приклад. Тож можна згадати Мексику, яка ще в середині 1990-х років перебувала у глибокій фінансовій кризі, а нині (після завершення програм МВФ) є не просто членом престижного клубу G20, а й однією з найбільш перспективних країн з висхідними ринками у світі. Далі можна згадати позитивну роль МВФ у врегулюванні східноазійської кризи 1997–1998 рр. (хоча спочатку Фонд припустився деяких помилок, зумовлених нестандартністю ситуації) та в допомозі Бразилії у 2002 р. Нарешті, свіжим прикладом є фінансово-економічне піднесення нашого південного сусіда – Туреччини, яке було таким швидким, що навіть призвело до “запаморочення від успіхів”, унаслідок чого керівництво країни вирішило, що воно може навіть піти “своїм шляхом” (відійшовши від узгодженої програми реформ), і ледь не опинилось у фінансовій безодні.

Важливо, щоб при цьому не заважав **міф стосовно жорстких умов МВФ**, оскільки, як казав колись директор-розпорядник Фонду М. Камдессю: “Ми не нав’язуємо умов для урядів. <...> Якщо програму було нав’язано ззовні, її шанси на виконання та імплементацію будуть мінімальними. Для того, щоб програма мала шанси, вона повинна насправді бути програмою цієї країни та обрана нею. Вона також має викликати довіру міжнародної спільноти” [7, р. 43]. Проте уряди, які є зіпсованими через стару практику “*одобрямса*”, будь-яких “забаганок згори” з одночасним розумінням необов’язковості їх виконання та практикою “приписок” – тобто фальсифікації звітів про виконання, ставляться *формально* до узгодження своїх програм. У підсумку українські уряди один за одним, підписуючи з МВФ меморандуми про порозуміння, насправді ніякого порозуміння не досягали, а тому провину за невиконання програм, які й не збиралися повністю виконувати, завжди намагалися перекинути саме на МВФ. Насправді ж проблема полягає в тому, що уряд не має справжньої стратегічної програми дій (саме тому йому немає про що звітувати перед Верховною Радою).

З’ясуванню справжніх позицій уряду та МВФ заважає ще один міф про те, що **МВФ співпрацює лише з урядами**. Насправді ж дуже важливо й корисно (особливо в умовах недостатньо високої довіри до органів влади та професіоналізму її представників), щоб до процесу відносин з Фондом долучалися незалежні (неурядові) експерти з різних асоціацій і “мозкових центрів”. В Україні такої співпраці практично немає.

Більше того, навіть народним депутатам не надають Меморандум про співробітництво з МВФ (не кажучи вже про широке обговорення його проекту). Хоча це аж ніяк не означає, що МВФ має справу лише з урядом і центробанком, як

це сказано в розділі першому ст. 5 Угоди про МВФ. Насправді положення стосується тільки фінансових операцій МВФ, а не консультативної та іншої діяльності Фонду. Достатньо почитати посібник щодо взаємодії МВФ з країнами-членами (виданий Офісом незалежного оцінювання при Раді директорів Фонду), щоб побачити серед бажаних партнерів і парламентарів, і недержавні організації, і пресу, і бізнесменів * [3]. Інша справа, що персонал МВФ (за оцінкою Офісу незалежного оцінювання) не виявляє на практиці особливого прагнення до таких контактів (у багатьох випадках дотримуючись побажань відповідних, як правило, не найдемократичніших урядів) ** [3], хоча робота з організаціями громадянського суспільства настійно рекомендується і членам спеціальних місій, і постійним представникам Фонду в країнах-членах. Насправді ж МВФ уникає спілкування із суспільством через небажання відповідних урядів втратити “монополію” на таке спілкування, оскільки в цьому випадку стане зрозумілою необґрунтованість не тільки інших міфів, але й спроб перекласти на МВФ власні помилки та недоліки.

Висновки

Аналіз показав, що завданням громадянського суспільства повинна бути не огульна критика МВФ, а примус власного уряду та МВФ до професійного діалогу, в результаті якого і можна **розробити справжню програму виходу з економічної кризи**.

Утім, як засвідчує багаторічна практика, українська сторона (як влада, так і суспільство в цілому) не тільки не використовує повною мірою всі інструменти та підйоми впливу у відносинах з МВФ, але й здебільшого не знає про них або має доволі хибне уявлення. Усунення цього недоліку вимагає серйозних професійних зусиль.

Список використаної літератури

1. *Mikesell R.F.* The Bretton Woods Debates: A Memoir. – Princeton : Princeton University, 1994. – No. 192. – 68 p.
2. *Войнович В.Н.* Антисоветский Советский Союз. – М. : Материк, 2002. – 104 с.
3. *James H.* International Monetary Cooperation since Bretton Woods. – New York : International Monetary Fund Oxford University Press, 1996. – 742 p.
4. *Griffith-Jones S.* The Role and Resources of the Fund / Problems of International Money ; [ed. by M. Posner]. – Washington D.C. : IMF, 1986 – 191 p.
5. *Кузнецов В.* Отношения России с МВФ // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 7. – С. 46–52.
6. *Гаврилишин Б.* Залишаюсь українцем. – К. : Пульсари, 2012. – 286 с.
7. *Thirkell-White B.* The IMF and the Politics of Financial Globalization – Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2005. – 278 p.

* The IMF's Interactions With Its Member Countries. – IMF, IEO. – 2008. – December 29. – 14 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ieo.imf.org/en/SearchIEO#q=The%20IMF%E2%80%99s%20Interactions%20With%20Its%20Member%20Countries%202008%20December%2029&sort=relevancy>.

** 2015 Staff Guidelines on the IMF Staff Engagement with Civil Society Organizations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.imf.org/external/np/exr/consult/2015/civilsociety/pdf/CSOs_Guidelines.pdf.

References

1. Mikesell R.F. *The Bretton Woods Debates: A Memoir*. Princeton, Princeton University, 1994.
2. Voinovich V.N. *Antisovetskii Sovetskii Soyuz* [Anti-Soviet Soviet Union]. Moscow, Materik, 2002 [in Russian].
3. James H. *International Monetary Cooperation since Bretton Woods*. New York, International Monetary Fund Oxford University Press, 1996.
4. Griffith-Jones S. *The Role and Resources of the Fund*. Problems of International Money. M. Posner (Ed.). Washington, D.C., IMF, 1986.
5. Kuznetsov V. *Otnosheniya Rossii s MVF* [Relations between Russia and the IMF]. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya – World Economy and International relations*, 2002, No. 7, pp. 46–52 [in Russian].
6. Hawrylyshyn B. *Zalyshayus' ukraintsem* [I remain Ukrainian]. Kyiv, Pul'sary, 2012 [in Ukrainian].
7. Thirkell-White B. *The IMF and the Politics of Financial Globalization*. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2005.

*Стаття надійшла до редакції 12 квітня 2019 р.
The article was received by the Editorial staff on April 12, 2019.*
